

De diaseries van Simon de Waard en Karel Schot over De Beer

Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer 10

De diaserie van Simon de Waard en Karel Schot over De Beer

De diaseries van Simon de Waard en Karel Schot over De Beer

Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer 10

Mei 2012

Ed Buijsman © Tinsentiep, Houten

De *Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer* beoogt informatie
over het voormalige natuurmonument De Beer toegankelijk te maken.

De uitgaven zijn ook beschikbaar via de website overnatuurmonumentdebeer.inzichten.nl.

Foto voorpagina

Kolonie grote sterns

Foto Karel Schot

Correspondentieadres

Bovencamp 57

3992 RX Houten

030 6373498

natuurmonumentdebeer@inzichten.nl

Deze uitgave of delen eruit mogen vrijelijk worden verspreid en vermenigvuldigd
op voorwaarde dat te allen tijde duidelijk is welke de herkomst van de informatie is.

Toelichting

Het is opmerkelijk dat er zo weinig professioneel fotomateriaal van het natuurmonument De Beer op de markt is gebracht. Het mag dan een van de beroemdste natuurmonumenten van Nederland zijn geweest, het heeft zich niet vertaald in overvloedig beeldmateriaal voor algemeen gebruik. In deze publicatie worden de enige twee bekende diaseries over De Beer gepresenteerd.

De eerste is de diaserie 'Op het vogeleiland De Beer' van de Rotterdamse cineast en fotograaf Simon de Waard. Deze dateert waarschijnlijk van omstreeks 1950. Het boekje bij de diaserie maakt het aannemelijk dat hier om een product gaat dat voor de lagere school was bestemd. De teksten bij de dia's zijn de originele teksten uit het boekje. Het geheel is uitgegeven door de toenmalige Stichting Centraal Projectie Instituut in Amsterdam.

De tweede diaserie, 'De Beer', is van de hand van Karel Schot en dateert uit 1956. Schot was schoolmeester in Rotterdam. Hij was een bekende en geziene persoonlijkheid die door zijn bijzondere aanpak velen tot enthousiasme voor de vogels en de natuur in het algemeen bracht. De diaserie van Schot is uitgebracht in de reeks van de NCRV-schoolradio 'Met oog en oor de wereld door'. In de teksten schemert trouwens al de nakende ondergang van De Beer door.

De teksten zijn in ongewijzigde vorm overgenomen.

Simon de Waard

Karel Schot

Diaserie ‘Op het vogeleiland “de Beer” ’

Foto's en tekst: Simon de Waard ¹

Bij de monding van de Nieuwe Waterweg, tegenover Hoek van Holland, ligt min of meer afgesneden van de bewoonde wereld een bijzonder fraai landschap van welig begroeide duinen, drassige weiden, onafzienbare stranden, slikken en schorren, die met elkaar het natuurmonument vormen, dat onder de naam “de Beer” zo bekend en vermaard is geworden om zijn geweldig rijk vogelleven.

Reeds tientallen jaren vormen de duinen, weiden en stranden van het 1300 ha grote natuurmonument een beschermde en daardoor veilige broedplaats voor tal van vogelsoorten. Ieder voorjaar broeden er naar schatting ruim 20.000 paren vogels en daarmee behoort De Beer tot de belangrijkste vogelbroedplaatsen van ons land, ja zelfs van geheel West-Europa. In het weidegebied en ook op de groene stranden huizen vogels als kievit, tureluur, grutto en kemphaan, benevens soorten als leeuwerik en graspieper. In het dichtbegroeide duin broeden wilde eend, fazant en - in de hoge vlieren - houtduif en tortelduif; in het lage struweel nestelen verschillende kleine zangertjes, de nachtegaal inclus. Ook bergeend, holenduif en tapuit broeden graag in het duin, waar zij nestelen in de door de konijnen gegraven holen en gangen, ook wel in andere holten, die voor dit doel geschikt zijn.

Het rietgors aan de Zuidkant van De Beer is het domein van de kiekendieven en de rallen en ook kleinere vogels als rietzanger, rietgors en kleine karekiet huizen hier. Het rijkst openbaart zich het vogelleven echter op de brede stranden, waar we ieder voorjaar op de jonge duintjes langs de zeekant de dichtbevolkte kolonies van de grote sterns kunnen vinden. Ook de kokmeeuwen en de visdieven hebben vooral op het strand hun grootse nederzettingen.

De dwergsterns evenals de kluten en de scholeksters, de bontbek en de strandplevieren, tonen meer voorkeur voor de schelpvlakten. De stormmeeuw, die in enkele paartjes op De Beer broedt, huist graag aan de rand van de sternkolonies; de zilvermeeuw, die zich in de oorlogsjaren op De Beer is komen vestigen, huist vooral in de hoge helmduinen.

In de oorlogsjaren is de vogelstand, wat sommige soorten betreft, erg achteruit gegaan, maar toen met de bevrijding de rust in het terrein terugkeerde kreeg de vogelbevolking de kans zich te herstellen en thans verkeert deze weer geheel op het oude peil. De flora heeft gelukkig zo goed als niets geleden. Wat de landschappen betreft: deze hebben tijdens de bezettingsjaren grote en ingrijpende veranderingen ondergaan. Overal in het duin verzezen geweldige bunkercomplexen. Tevens werden verharde wegen aangelegd en - wat nog het allerergste was - een groot deel van het natuurmonument werd ingedijkt. Na de bevrijding werd al spoedig begonnen met het herstel, voor zover dit mogelijk was. Mijnen werden vernietigd of verwijderd, prikkeldraadversperringen werden opgeruimd en vrijwel alle gebouwen en bunkers werden gesloopt of onder zand bedolven. De verharde wegen zijn gebleven evenals de dijk, waardoor de natuurlijkheid van het betreffende gedeelte van het terrein helaas verdwenen is. De brede, groene stranden zijn gelukkig zo goed als ongerept gebleven. Veel is er reeds ten gunste veranderd en wanneer in het geschonden duingebied de begroeiing weer geheel hersteld zal zijn en het nieuwe duinbos de overgangen van natuurmonument naar cultuurgebied zal maskeren, zal De Beer ook landschappelijk weer een voorname plaats innemen in de rij van Nederlands fraaiste en interessantste natuurmonumenten.

¹ Met uitzondering van de nummers 15, 16, 17, 18, 19, 49, 56 en 57 (zie bij de tekst).

o. De introductiedia's

1. Steiger van De Beer

De bezoeker voor De Beer maakt, na door veerman Prins met de motorvlet te zijn overgebracht, over deze steiger zijn entree op Het Vogeleiland. Aan de overkant van de Waterweg, recht voor de steiger, is iets te zien van het haventje van Hoek van Holland; op de achtergrond zien we woningen van het Reddingswezen en gebouwen en een torentje van het Loodswezen. Geheel rechts ligt het station van De Hoek. Het schip is de 'Duke of York', een van de Harwichboten. Op de voorgrond: bloeiende vlieren en pijlkruidkers-planten.

2. Uitzicht op de Waterweg

Het drukke verkeer van in- en uitgaande schepen geeft aan de Waterweg een levendig en immer boeiend aspect. De bomen op de voorgrond vormen het restant van een dicht dennenbosje, dat hier vroeger op de duinen langs de rivier lag. De meeste bomen werden in de oorlogsjaren gekapt. Een tweede bosje, dat meer landwaarts lag, is gelukkig intact gebleven. In de dennen werden broedend aangetroffen: torenvalk, ransuil, houtduif en tortelduif. In het winterhalfjaar huizen er altijd veel houtduiven, die hier ook overnachten. Roofvogels komen er vaak om hun prooi te plukken en te kroppen.

3. Kievitenplas

Voor de oorlog lag op deze plaats de zgn. Kievitenwei. In het vroege voorjaar stond er vaak water, maar doordat de wei door greppels ontwaterd werd, was de blinkende spiegel spoedig verdwenen. In de oorlogsjaren is er ten Zuidoosten van de Kievitenwei door opspuiting een hoogte ontstaan; in de afvoer van het opspuitingswater heeft zich een rug afgezet, waardoor de Kievitenwei geen afwatering meer heeft en door stagnerend water tot een plas geworden is. In het voorjaar is er veel drukte van water- en weidevogels, die hier in de omgeving broeden. In de zomer komen er veel trekvogels, die in het dan ondiepe water en op de slijkerige oevers volop voedsel vinden. Achter de hoogte, die Hoge Stort genoemd wordt, ligt het weidegebied (Het Breed). Op de achtergrond is nog iets te zien van de Nieuwe Polder.

4. Broedende wilde eend

In de dichtbegroeide duinen, onder de beschutting van vlieren, duindoorns en braamstruiken, broeden veel wilde eenden. Het wijfje broedt alleen en zorgt ook voor het grootbrengen van de jongen. Ook slob-eenden broeden in klein aantal op De Beer, terwijl de zomertaling zeer waarschijnlijk eveneens tot de broedvogels gerekend kan worden.

5. Kievit bij het nest

De kievit komt als broedvogel voor op Het Breed, op het Groene Strand en ook op de kleine weiljes in het duingebied; in het geheel 200 tot 300 paren. Het vrouwtje broedt, terwijl het mannetje op de uitkijk staat. Verschijnen mensen in de omgeving dan waarschuwt het mannetje door zijn alarmerend gedrag en geroep het vrouwtje, dat van het nest loopt en pas na enige tijd opvliegt. De eieren zijn door hun schutkleur moeilijk te vinden. Het mannetje verdedigt zijn gebied tegen mannelijke soortgenoten en verjaagt overvliegende kraaien, meeuwen en roofvogels, die het vaak op de eieren of de jongen gemunt hebben.

6. Jonge kieviten

Reeds vrij spoedig nadat zij uit het ei gekomen zijn, verlaten de kleine donsjongen het nest. Geleid en beschermd door de oude vogels bewegen zij zich over het terrein; ze zoeken al direct zelf hun voedsel. Wanneer er onraad is gaan de ouden op de wieken en blijven onder alarmerend geroep rond vliegen; de jongen 'drukken' zich dan en blijven meestal tot het sein 'veilig' gegeven wordt onbeweeglijk liggen. Zolang ze stil liggen zijn ze door hun schutkleuren moeilijk te ontdekken. (Ook bij de duikers, de eenden, de meeuwen en de sterns, de rallen, de plevieren en de hoenders verlaten de jongen bijna onmiddellijk nadat zij uit het ei gekomen zijn het nest; men noemt ze 'nestvlieders').

7. Jonge kievit

Zolang de jonge kievit zich ‘drukt’ is hij ‘onzichtbaar’, maar wanneer hij gaat lopen valt hij direct in het oog, vooral doordat dan de opvallende, witte nekring zichtbaar wordt; zeer waarschijnlijk werkt deze opvallende structuur als een signaal, als een herkenningsteken voor de oude vogels bij het terugzoeken van hun jongen.

8. Broedende tureluur

De tureluur broedt op Het Breed, op het Groene Strand en ook wel in de helmduintjes; in het geheel ongeveer 300 paren. Het is een ranke, luidruchtige en drukdoende weidevogel, die goed te herkennen is aan de hoge, rode pootjes en de brede, witte streep op de vleugels en natuurlijk ook aan de karakteristieke roep ‘Tjufufu’. Beide sexen broeden, het vrouwtje het meest. Het nest met de eieren ligt in de regel goed verscholen tussen het lange gras.

[Vervolg van de pagina rechts] Opvallend is, dat die vechtersbazen onderling zoveel verschil in kleur en tekening vertonen; er wordt wel eens beweerd, dat het onmogelijk zou zijn twee kemphanen in prachtkleed te vinden, die volkomen aan elkaar gelijk zijn. De mannetjes blijven het hele voorjaar bijeen op en om hun kampplaatsen en vestigen door hun opvallend gedrag de aandacht van de vrouwtjes op hun aanwezigheid.

9. Broedende grutto

De grutto broedt vooral in het weidegebied, maar ook wel op het Groene Strand; in totaal ongeveer 300 paren. De grutto' is een slanke vogel met hoge poten en een lange hals en snavel. In het voorjaar zijn de kop en de hals fraai roodbruin van kleur; het vrouwtje is wat lichter van tint dan het mannetje. Beide sexen broeden, het vrouwtje echter het meest. Het nest met de vier dof-olijfgroene eieren ligt in de regel goed verborgen tussen het hoge gras. In de broedtijd maakt de grutto, evenals de kievit en de tureluur, mooie vliegbewegingen en roept daarbij een snel 'Wíéto-wíétowíéto', meestal overgaand in een veel langzamer 'Grútto, grútto'. De grutto staat, evenals de tureluur, graag op verheven punten in het broedterrein, bijv. op een paal of op een hek.

10. Kemphanen op de kampplaats

In de paar- en broedtijd verzamelen de kemphanen (de mannetjes) zich op bepaalde plaatsen van het terrein voor het houden van hun baltsspelen. Vooral wanneer de kemphanen in actie zijn leveren ze een fraai en interessant schouwspel; ze kruipen en springen, draaien met wijd uitgespreide kraagveren om elkaar heen, vliegen klap wiekend tegen elkaar op, enz. tot op een gegeven ogenblik de strijd of, beter gezegd, het baltzen voor korte tijd gestaakt wordt. [←Vervolg onderaan vorige pagina]

11. Kemphanen en Kemphen op de kampplaats

De vrouwtjes verschijnen vaak op en bij de kampplaats en doen een keus uit de aanwezige mannetjes. Wanneer het legsel, dat in de regel uit vier eieren bestaat, compleet is, kijkt het vrouwtje niet meer naar de mannetjes om en wijdt zich geheel aan haar 'plichten'. Van een gezamenlijk waken en zorgen voor legsel en jongen, zoals we dit bij de meeste (dus niet alle!) vogels kunnen zien, is dus bij de kemphanen geen sprake; het vrouwtje zorgt heel alleen voor het uitbroeden der eieren en brengt ook in haar eentje de jongen groot. Zowel de mannetjes als de vrouwtjes zijn zeer zwijgzaam; slechts zelden laten ze een kort, hees geluid horen.

12. Kempennetje bij het nest

Het kempennetje broedt in het weidegebied en op het Groene Strand, af en toe ook in de helmduintjes. In 1949 waren er 15 à 20 nesten. Het legsel ligt in de regel goed verborgen onder het gras.

13. Jong kemmaantje

Bijna alle donsjongen zijn aardig om te zien; de jonge kemmaantjes zijn wel bijzonder mooi door het fraaie contrast van hun donskleed: bruin met goudkleurige stipjes. Het jong van de afbeelding is enkele dagen oud.

14. Overzicht van een gedeelte van het duinterrein

In juni, wanneer de bloeiende vlieren het duin een feestelijk aanzien geven, is het op De Beer bijzonder mooi. De in die tijd gemaakte foto geeft een overzicht van de zgn. Ligustervallei, die zich uitstrekt in de richting van de Waterweg.

15. Egelantier of Bottelroos (Foto: Drs. C. A. van der Gen)

Hier en daar in het duin, tussen vlieren, ligusterstruiken en duindoorns staan de ineengedrongen heesters van de Egelantier, die in Juni overdekt zijn met aardige, enkelbladige rose roosjes. De vruchten, die bolrond of langwerpig zijn, hebben een fraai oranje kleur.

16. Nachtegaal (Foto: C. van 't Oever)

Onder de vele zangvogels, die op De Beer broeden, neemt de nachtegaal een voorname plaats in. Het is vrijwel onbetwist de schoonste zanger van het struweel. Vooral in de bosjes van het Noordelijk gedeelte van De Beer, dus in de omgeving van de Waterweg, is de nachtegaal broedvogel in verscheidene paren en het is dan ook dáár, dat we, vooral in Mei, volop gelegenheid hebben om van de zang van Philomeel te genieten.

17. Fitis (Foto: C. van 't Oever)

De fitis broedt in de duin bosjes. Het nestje heeft de vorm van een oventje; het is overdekt met grassprietjes, mos en ander materiaal en gevoerd met veel veertjes. De fitis zingt een kort maar heel mooi liedje, dat tamelijk krachtig begint maar geleidelijk zachter wordt en met een paar weemoedige toontjes eindigt.

18. Tapuit (Foto: H. J. A. de Reuver)

De tapuit is een broedvogel van het duingebied; nestelt in konijnenholen, ook onder steenhopen, in aarden walletjes, enz. De vogel vliegt in de regel laag boven de grond en dan meestal maar over korte afstanden. De tapuit maakt op de grond staande telkens snelle buigingen en wipt geregeld met de staart; hij neemt graag plaats op verhevenheden in het terrein, op aardkluiten of stenen, en valt dan op door zijn kaarsrechte houding. De vogel van de foto is een vrouwtje, dat insecten in de snavel heeft voor de jongen. Het mannetje heeft een wit voorhoofd, een zwarte vlek om het oog en bijna geheel zwarte vleugels.

19. Bergeend (vrouwtje) bij de nestholte (Foto: F. P. J. Kooymans)

De bergeend broedt in konijnenholen, op sommige plaatsen in ons land ook wel in licht struikgewas. In 1949 huisden op De Beer ongeveer 250 broedparen. De bergeend valt direct op door zijn bontgekleurde verschijning en ook door zijn gansachtige vormen en gedragingen. Het mannetje is forser dan het vrouwtje en heeft een rode voorhoofdsknobbel. In de paartijd maken de mannetjes vaak ruzie met elkaar, waarbij ze eigenaardige bewegingen met de hals maken en duchtig met de vleugels slaan; de vrouwtjes lopen of zwemmen om de vechtende mannetjes heen en wakkeren door hun gedrag en geroep danig de jaloezie aan. Het nest bevat gewoonlijk 7 tot 12 eieren, soms meer, tot 15 en 16 toe. Het vrouwtje broedt alleen en begint hiermede pas als het gehele legsel voltallig is. De bergeenden hebben veel te lijden van de silver- en mantelmeeuwen, die, wanneer de ouden met hun kroost naar de zee of de rivier trekken, de donsjongen grijpen en verslinden.

20. Velduil

De velduil heeft enkele malen op De Beer gebroed en komt er ook op de trek voor. Het is een vogel van het open veld, die wel af en toe op palen of molenwieken, maar nooit in bomen plaats neemt. Het nest ligt altijd op de grond tussen kruipwilg, duindoorns, onder ruigte, enz. Uilen zijn nachtvogels, die vooral in de schemering en in lichte nachten jagen. De velduil is minder lichtschuw dan de andere soorten en in de tijd, dat er jongen te verzorgen zijn, wordt hij zelfs midden op de dag wel jagend aangetroffen. Behalve de velduil zijn ook de steenuil en de ransuil broedend aangetroffen op De Beer.

21. Kluut bij het nest

De kluut broedt veelal op de schelpvlakten op het strand, maar ook binnendijs worden wel nesten gevonden. In het geheel broeden er op De Beer ongeveer 300 paren. Het is een uiterst sierlijke vogel. De dunne, zwarte snavel is omhooggebogen; bij het voedselzoeken in ondiepe, slijkerige plassen maait de vogel met het opgewipte deel van de snavel heen en weer door de modder of het ondiepe water en bemachtigt zo allerlei kleine schaaldiertjes, kleine slakjes, wormen, enz. De kluut nestelt meestal in kolonies. Wanneer er mensen in de buurt van de nesten komen, vertonen de vogels vaak verlamningsverschijnselen om de gevaarlijke wezens uit de omgeving te lokken. Bij hoge vloed en gaan vaak veel nesten verloren en verder ondervindt de klutenstand schade door de roofzucht van de zilvermeeuwen, die eieren zowel als kleine jongen roven en verslinden.

22. Jonge kluut

De pasgeboren jongen hebben een tamelijk kort, recht snaveltje, dat echter al spoedig duidelijk de opgewipte vorm gaat vertonen. Bij gevaar 'drukken' de jongen zich. Ze kunnen direct, evenals de oude vogels, goed zwemmen.

23. Scholekster bij het nest

De scholekster komt op De Beer als broedvogel voor op het strand, in de duinen en in het weidegebied; in totaal ongeveer 125 paren. De scholekster is gemakkelijk te herkennen aan zijn zwart-wit verenkleed en aan zijn rode snavel; ook zijn roep, een schel 'Tepiét-tepiét' is karakteristiek. De scholekster of Bonte Piet, zoals zijn meer populaire benaming luidt, is een kordate vogel, die in de broedtijd en vooral wanneer hij jongen heeft, zich op felle wijze tegen mogelijke belagers van zijn legsel of jongen keert en zelfs de mens schrik tracht aan te jagen door hem onder het uiten van schelle woedekreten in snelle duikvlucht vlak over het hoofd te scheren. Beide sexen broeden.

24. Strandplevier (vrouwtje) bij het nest

Komt in ruim 100 paren voor op De Beer in hoofdzaak op het strand, vooral op de schelpvlakten. Het is een blond vogeltje, dat zich zeer snel voortbeweegt, af en toe met een ruk stilstaat en dan even knikt. Wanneer eieren of jongen in gevaar zijn, trachten zij de belager uit de buurt te lokken door het vertonen van verlamingsverschijnselen. Wanneer de jongen de waarschuwingskreten van hun ouders horen, drukken zij zich plat op de grond en wachten zo tot het gevaar geweken is; door hun prachtige schutkleuren gaan zij totaal in de omgeving verloren. De strandplevier heeft bijna altijd 3 eieren, de bontbek- en de kleine plevier als regel 4 eieren.

25. Strandplevier (mannetje)

Het mannetje is wat contrastrijker gekleurd dan het vrouwtje, zodat de sexen in het veld goed te onderscheiden zijn.

26. Bontbekplevier op het nest

Als broedvogel is de bontbek minder talrijk dan de strandplevier, als doortrekker is hij echter veel algemener. In 1949 ongeveer 50 broedparen. De sexen zijn in het veld niet te onderscheiden. Het nest ligt vaak tussen aanspoelselrommel op het strand. Van de strandplevier is de bontbek gemakkelijk te onderscheiden door de donkerder bovenzijde, de doorlopende zwarte borstband en de oranje gekleurde snavel en poten (bij de strandplevier zwart). Minder gemakkelijk is de bontbek van de volgende soort te onderscheiden.

27. Kleine plevier op het nest

De kleine plevier broedt op De Beer sinds 1937. Aantal broedparen in de laatste jaren 10 tot 15. Heeft een voorkeur voor onbegroeide terreingedeelten. De sexen zijn in het veld niet te onderscheiden. De kleine plevier lijkt veel op de bontvlekplevier, maar is kleiner en slanker en heeft géén duidelijke witte vleugelstreep zoals de bontbek, wat vooral in de vlucht een goed kenmerk is. Van dichtbij valt bij de kleine plevier het naakte oranjegele ooglid op. Hij roept op het broedterrein drukker dan de bontbek. Het geluid klinkt als 'Píé-u' (hoog-laag), bij de bontbek als 'Wu-íét' (laag-hoog).

28. Jonge kleine plevieren

Wanneer de oude vogels hun alarm geroep laten horen, drukken de jonge plevieren zich plat op de grond en blijven doodstil liggen; door hun prachtige schutkleuren gaan zij dan totaal in de omgeving op. Voor de foto zijn de diertjes naast elkaar gezet, in gewone omstandigheden liggen zij niet zo dicht bij elkaar.

[Vervolg van de pagina rechts] De jonge vogels zijn die kunst pas na een zekere oefentijd meester en tot zolang worden ze trouw door hun ouders gevoerd (op het water of op de grond, dus niet in de vlucht). Beide sexen broeden en zorgen voor het grootbrengen der jongen.

29. Jonge kleine plevier

De kleine donsjongen verlaten al heel spoedig het nest, soms reeds de dag nadat zij uit het ei gekomen zijn. Ze gaan onder leiding van de ouden op stap en zoeken zelf hun voedsel. Ze komen niet meer terug in het nest.

30. Kolonie van grote sterns

Van deze soort werden op De Beer in 1927 2 nesten gevonden; in 1941 waren er ongeveer 4000 broedparen. In 1942 werd door de drukke werkzaamheden tijdens de bezetting de kolonie grotendeels verlaten en in 1943 en 1944 hebben geen grote sterns op De Beer gebroed. In 1945 keerden de vogels echter weer terug naar hun oude broedterrein en er hebben toen ongeveer 1500 paren gebroed. Sedertdien is de kolonie weer regelmatig toegenomen en in 1949 waren er naar schatting ongeveer 10.000 paren! De grote sterns broeden zeer dicht bijeen, op De Beer vooral op en tussen de lage biestarwegrasduintjes dicht bij de zee. De grote stern is groter en forser dan het visdiefje en is hiervan goed te onderscheiden door de zwarte snavel en poten (bij het visdiefje: rood) en ook door de verlengde veren aan de kop. De sterns leven in hoofdzaak van kleine visjes, die zij al vliegende opsporen en dan weten te bemachtigen door zich van enige meters hoogte met vooruitgestoken snavel in het water te storten. [*←Vervolg onderaan vorige pagina*]

31. Eieren van de grote sterns

Evenals de andere sternsoorten maken de grote sterns weinig werk van hun nest. Het is een ondiep kuiltje, dat in de regel slechts spaarzaam belegd is met droge plantendelen. De eieren vertonen zowel wat de kleur als de tekening betreft dikwijls grote verschillen.

32. Groepje broedende grote sterns

Deze opname dient om voor al goed uit te laten komen, dat de grote sterns zeer dicht bijeen broeden. De nesten liggen op lage met biestarwegras begroeide duintjes; op de achtergrond is de zee te zien.

33. Visdiefje bij het nest met een jong en een ei

Het visdiefje was vroeger ongetwijfeld de meest algemene broedvogel van De Beer; omstreeks 1929 broedden er naar schatting 20.000 paren! Gedurende de oorlogsjaren is hun aantal zeer verminderd, maar in de jaren daaropvolgend gelukkig weer toegenomen en in 1949 waren er naar schatting 10.000 paren. Ze broeden zowel in het weidegebied als in de duinen, zowel op het kale als op het begroeide strand, het meest echter op het zgn. Groene Strand. Grote sterns en dwergsterns worden vrijwel uitsluitend aan de zee kant broedend aangetroffen, maar het visdiefje, hoewel in hoofdzaak een broedvogel van de zee kust, broedt toch ook aan de kusten van het IJselmeer en komt ook, hoewel niet zo talrijk als broedvogel voor in het binnenland in de omgeving van meren, heideplassen en rivieren. Ze broeden zowel in grote als in kleine kolonies, maar nooit zo dicht bijeen als de grote sterns. De foto toont een visdiefje bij het nest, dat gemaakt is tussen lage melkkruidentjes (*Glaux maritima* L.)

34. Visdiefjes met jong

De jongen worden in hoofdzaak gevoerd met visjes, die door de ouden in de snavel aangebracht worden. De jongen werken de visjes in hun geheel, de kop 't eerst, naar binnen; soms is het visje zo groot, dat het staartje nog een tijdje uit de snavel blijft steken.

35. Legsel van de dwergstern

De dwergstern, de kleinste van onze sterns, is een broedvogel van brede, zandige stranden; de vogels tonen een voorkeur voor de schelpvlakten, waar de eieren (en ook de jongen) door hun schutkleur moeilijk te ontdekken zijn. Het aantal broedparen op De Beer schommelt de laatste jaren tussen de 150 en 200.

36. Dwergsterns met jong

Behalve door hun geringe afmetingen zijn de dwergsterns goed van de andere sterns te onderscheiden door hun witte voorhoofd en de gele kleur van de snavel en de pootjes. Zolang de jongen nog erg klein zijn, blijft altijd één van de ouden bij het kroost. De ander gaat op de visvangst en als hij met een visje weer thuiskomt geeft hij dit aan een van de jongen, soms ook wel eens aan de op het nest gebleven partner.

37. Lachstern bij het nest

De lachstern is nog slechts enkele malen in ons land als broedvogel waargenomen. Voor het eerst in 1931 op de strandvlakte van De Beer, in 1944 op de Makkumerwaard, in 1945 op een eilandje in de toen geïnadeerde Wieringermeerpolder en in 1949 wederom op De Beer (3 nesten). De lachstern komt als broedvogel voor in het Middellandse Zeegebied, het Zwarte- en Kaspische Zeegebied, in Klein-Azië, Turkestan, Perzië, India en op Ceylon en verder zijn er in Midden- en West-Europa nog enige geheel geïsoleerde broedplaatsen van de lachstern bekend; de belangrijkste van de Westeuropese broedplaatsen liggen in Denemarken, vooral in het Westen en Noorden van Jutland. De lachstern valt tussen de andere sterns op doordat de vogel hoger op de poten staat en door zijn betrekkelijk zware snavel; de Engelsen noemen hem Gull-billed Tern, dus: de stern met de meeuwensnavel. De Nederlandse naam houdt verband met één van de geluiden, die de lachsterns voortbrengen, een nasaal, lachend 'Htizhuhuhuh'. De vogel roept ook 'Tje-hùh, tje-hùh'.

38. Jonge lachstern wordt gevoerd

Op De Beer werd waargenomen, dat de jonge lachsterns gevoerd werden met visjes en insecten. Volgens de literatuur voeden de lachsterns zich bovendien met muizen en ook met eieren en jongen van andere vogels.

39. Opzichter Korfmaker (bij het nest van een lachstern)

In de broedtijd worden de bezoekers van het natuurmonument De Beer rondgeleid door de Heer Korfmaker of door zijn assistent de Heer Steehouwer. De foto toont ons opzichter Korfmaker bij een inspectiebezoek aan het nest van de zo zeldzame lachstern.

40. Jonge lachsterns

Niet alleen de eieren maar ook de jongen van een der nesten vertoonden een duidelijk verschil in kleur. Het donkere jong kwam ongeveer anderhalve dag eerder uit het ei dan het lichte jong.

41. Lachsternfamilie in de omgeving van het nest

Jonge sterns kunnen reeds spoedig nadat zij uit het ei gekomen zijn het nest verlaten; zij verblijven dan meestal tussen de begroeiing in de omgeving. De foto laat ons de lachsterns met hun jongen zien terwijl ze nog in de omgeving van het nest vertoeven; het kleinste jong is twee dagen oud. Op de achtergrond is de zee zichtbaar.

42. Kapmeeuwen op de broedplaats

Evenals de grote stern is de kap.- of kokmeeuw gedurende de oorlogsjaren als broedvogel sterk in aantal achteruitgegaan; in 1943 waren slechts ongeveer 30 paren aanwezig. In de jaren na de bevrijding is hun aantal snel weer toegenomen en in 1949 waren er minstens 3000 broedparen. Op de foto is een broedende kapmeeuw te zien; de partner staat op enige afstand. De duintjes zijn begroeid met biestarwegras en zeeraket. Op de achtergrond de zee.

43. Zo ziet dus een kapmeeuwenei er uit!

De jeugdige ‘natuuronderzoeker’ van de foto heeft in zijn linkerhand nog een andere vondst: de complete schedel van een wulp; de lange, iets gebogen wulpensnavel is goed te zien. Het in de hand nemen en bekijken van eieren kan in sommige gevallen geen kwaad, in het algemeen is het echter aan te bevelen de legsels rustig te laten liggen. Eieren meenemen is altijd uit den boze! ²

44. Jonge kapmeeuw

Deze jonge kapmeeuw is in het eerste vliegkleed; daarna krijgt hij het eerste winterkleed, dat in het voorjaar geruid wordt, waarop het eerste zomerkleed volgt, in welke tijd de vogel nog een schimmelig bruingrijze en witte kop heeft, bruine vlekken op de vleugels en een zwarte eindband aan de staart. In het tweede winterkleed is hij vrijwel niet meer van de volwassen vogels te onderscheiden.

² De jongen op de foto is Hans de Waard, de zoon van Simon de Waard.

45. Stormmeeuw op het nest

De stormmeeuw is in de herfst en in de winter een algemeen voorkomende vogel zowel aan de kust als in het binnenland. Als broedvogel is hij in Nederland tamelijk zeldzaam. (Het is een broedvogel van Noord-Europa en Noord-Azië). Op De Beer vinden we de laatste jaren zelden meer dan één of twee paren.

46. Zilvermeeuw op het nest

De zilvermeeuw is in ons land een zeer algemeen voorkomende vogel. 's Winters zien we ze ook veel in de steden. Ze broeden in kolonies in de duinen. Op De Beer zijn ze zich eerst in de oorlogsjaren als broedvogel komen vestigen. Die eerste, nog weinige paren zijn, ondanks intensief eierrapen door de bewakers, uitgegroeid tot een kolonie van ongeveer 200 paren. Het rapen of schudden der eieren (door het schudden wordt de kiem gedood) geschiedt om te voorkomen dat de zilvermeeuw zich te sterk uitbreidt, wat van zeer nadelige invloed zou zijn op de vogelstand in het algemeen. De zilvermeeuw rooft n.l. vaak eieren en jongen van andere vogelsoorten, vooral van sterns.

47. Nest met jonge zilvermeeuwen

In hun eerste jaar zijn de jonge zilvermeeuwen groezelig, grijsgrauw van voorkomen, in hun tweede jaar zijn ze over het geheel lichter van kleur; in het derde jaar zijn nog bruine strepen in de zilvergrijze mantel te zien, evenals aan de kop en de hals, in het vierde jaar zijn de vogels volwassen en zijn dan in de regel niet meer van de oudere dieren te onderscheiden.

48. Jachtopzichter Pols

Er wordt op De Beer ook gejaagd; het Noordelijk gedeelte is Koninklijk jachtgebied. De foto toont ons jachtopzichter Pols op inspectie in het uitgestrekte Rietgors langs de Brielse Maas.

49. Bruine kiekendief op het nest (Foto: H. J. A. de Reuver)

De bruine kiekendief is een broedvogel van uitgestrekte riet moerassen. Op De Beer broeden in totaal ongeveer acht paren. Het is een grote, donker gekleurde roofvogel met lange staart en vleugels, die in schommelende vlucht met langzame vleugel slag laag over het riet vliegt en tracht zijn prooidieren: muizen, ratten, watervogels, enz. bij verrassing te grijpen. De bruine kiekendief ziet men nooit vogels in de vlucht vangen. Ook de asgrouwe kiekendief, die enkele malen op De Beer gebroed moet hebben, en de blauwe kiekendief, die er alleen op de trek waargenomen wordt, zijn grondjagers. De kiekendieven roven vaak eieren en in de winter azen ze veel op aangeschoten wild.

50. Kievitenplas

De foto toont ons de kievitenplas in de zomer tijd; er staat dan weinig water meer. In Juli en Augustus komen er veel trekvogels, vooral steltlopers, in het ondiepe water en op de slijkerige oevers voedsel zoeken. Te zien zijn twee vroege trekkers: kievit en oeverloper. Op de achtergrond een eilandje begroeid met zeebies.

51. Gele hoornpapaver

Zeldzame plant op De Beer. Het is een flinke plant met grote gekroesde bladeren, die door een waslaagje een blauwig-berijpte tint hebben; de klapproosbloemen zijn donkergeel. Heel goed zijn op de foto de typische, hauwachtige doosvruchten te zien, die de plant zo tegen het einde van de bloeitijd een beetje warrig uiterlijk geven.

52. Parnassia

Bloeit in Juli en Aug. in brede boorden langs plassen en duindoornbosjes. Dicht achter de dijk, op plaatsen, die nog duidelijk als oude doorbraken te herkennen zijn, kunnen we ieder jaar hele veldjes met deze prachtige, roomkleurige bloempjes bedekt vinden. De meeldraden rijpen voor de stamper (proterandrie).

53. Stuifduinen

Op De Beer zijn niet alleen welig begroeide duinen maar ook stuifduinen te vinden. Oorspronkelijk moeten deze 'zandbergen' een plantendek gehad hebben, want zonder plantengroei is geen duinvorming mogelijk. Stuifduinen kunnen ontstaan door het gewroet van konijnen, door vertrapping van het plantendek en ook door werking van wind en weer. De foto laat ons zo'n gebied van duinen in afbraak zien. Op de achtergrond: het Groene Strand.

54. Morinelplevier

De morinelplevier is een broedvogel van het hoge Noorden van Europa en Azië, die van begin Juli tot half September op de trek op enkele plaatsen in ons land waargenomen wordt, o.a. ook op De Beer. In 1949 werden 14 exemplaren gezien, die voedsel zochten op een met schorrenkruid (*Suaeda*) begroeid gedeelte van de strandvlakte. Ze toefden op De Beer van eind Augustus tot half September. De vogels hebben een typische manier van voortgaan: ze bewegen zich snel, staan telkens met een ruk stil om even een zaadje of een insect op te pikken en rennen dan weer verder. De lichte wenkbrauwstreep is karakteristiek evenals de lichte borstband en de bruine onderzijde. Op de herfsttrek legt de morinelplevier een grote makheid aan de dag. Door enige tijd achter de vogels aan te lopen, is het mogelijk ze zo dicht te naderen, dat men ze met de hand aan zou kunnen raken. De vogel van deze afbeelding is op een afstand van 80 cm gefotografeerd.

55. Kreek

Aan de Zuidkant van De Beer, langs de Brielse Maas, liggen de slikken en de schorren, die door tal van schilderachtige kreek door sneden worden. Langs de oevers van de kreek groeien o.a. zeebies, riet en zeeaster. Bij eb, als de slijkerige oevers bloot komen, zijn er vaak vogels te zien, die hier kernen azen. Vooral in Juli en Augustus, dus in de tijd, dat de steltlopers trekken.

56. Lepelaars (Foto: F.P.J. Kooymans)

De lepelaar broedt in ons land slechts op enkele plaatsen; er zijn kolonies in het Naardermeer, in het Zwanenwater bij Callantsoog (N.H.) en in de Muy op het eiland Texel. Behalve in Nederland komt de lepelaar in West-Europa als broedvogel alleen in Zuid-Spanje voor; in Oost-Europa is hij als broedvogel algemener. Na de broedtijd zwerven de lepelaars, alvorens weg te trekken, voor een deel rond in de omgeving van de riviermondingen en zeegaten, en verschijnen dan ook op De Beer, waar ze in Augustus soms in troepjes van tientallen exemplaren op de slikken langs de Brielse Maas te zien zijn. Ze komen ook wel in de kreek om er te vissen. Ook op de voorjaarstrek, die vooral in Maart valt, worden de lepelaars geregeld op De Beer waargenomen.

57. Voedselzoekende lepelaars (Foto: F.P.J. Kooymans)

Deze foto laat ons enkele lepelaars zien. Met hun lange, lepelvormige snavel maken ze maaiende bewegingen door het water en bemachtigen zo allerlei kleine schaal- en weekdiertjes, kleine visjes, enz. enz. De lepelaar is door zijn wit verkleed en zijn lange, lepelvormige zwarte snavel met geen andere vogel te verwarren; zij vliegen met gestrekte hals, de snavel recht vooruitgestoken, en met de lange zwarte poten recht naar achteren. De vleugelslag is tamelijk traag.

58. Wulp

De wulp is een vrij algemene broedvogel van de duinen en de heide, van hoogvenen en moerassige graslanden. Op De Beer komt de wulp niet als broedvogel voor, maar wordt er wel het grootste deel van het jaar waargenomen op de slikken langs de Brielse Maas en langs de Waterweg, ook wel aan het zeestrand. De wulp is gemakkelijk te herkennen aan de lange, naar beneden gebogen snavel. Op De Beer wordt in de trektijden ook geregeld de regenwulp waargenomen. Deze lijkt veel op de 'gewone' wulp, maar is hiervan te onderscheiden door de geringere grootte en de kortere snavel. Een betrouwbaar kenmerk is de lichte streep, die midden over de schedel loopt. Ook de roep is anders, een hoog en doordringend 'Bibibi'; de gewone wulp roept 'Wulíép, wulíép' naast andere fluitende en trillende geluiden, die tot het mooiste behoren van hetgeen er aan geroep en gezang in de vogelwereld te beluisteren valt.

59. Samenkomst van enkele kreek, de zgn. Driesprong

De foto toont ons een van de schilderachtigste plekken in het uitgestrekte Rietgors langs de Brielse Maas. Op de achtergrond ziet men het Stenen Baken en de stompe toren van Brielle. De planten op de voorgrond zijn bloeiende zeeasters.

60. Zeegezicht vanaf de Pier van De Beer

Deze foto is genomen vanaf het begin van de Zuiderpier. Links begint het Groene Strand, rechts van de Pier bevindt zich de monding van de Nieuwe Waterweg. Op de achtergrond de Noordzee met enkele schepen aan de horizon. De zon gaat onder, een dag is ten einde. Ook deze beeldserie is ten einde, een serie, waarmee wij getracht hebben niet alleen een indruk te geven van de schoonheid der verschillende landschappen met hun karakteristieke flora, maar ook en vooral de belangrijkheid van De Beer als vogelreservaat te laten uitkomen. Mocht deze poging geslaagd zijn, dan kunnen fotografen en schrijver met voldoening op hun werk terugzien.

Literatuur

„HET VOGELEILAND”, door G. van Beusekom, F. P. J. Kooymans, M. G. Rutten en N. Tinbergen. (A. G. Schoonderbeek te Laren).

„Bijdrage tot de kennis van bodem en plantengroei van De Beer (Hoek van Holland)”, door A. de Graaf (De Levende Natuur, 36ste jrg. 1932 pag. 45-55).

„OP HET VOGELEILAND”, door Simon de Waard (in Weer en Wind, jrg. 11 en 12, Mei tot en met Sept. 1949).

Vogeldetermineerboekjes

„Hoe heet die vogel?”, door Jan P. Strijbos.

„Zien is kennen!”, door Nol Binsbergen en Mr. D. Mooij.

„Het vogelboekje”, door Dr. Jac. P. Thijsse.

Adres voor het aanvragen van een vergunning tot het bezoeken van „De Beer”:
STICHTING „NATUURMONUMENT DE BEER”, J. M. Kemperstraat 3, Utrecht.

Diaserie “de Beer”

Foto's en tekst: Karel Schot ³

We nemen aan, dat het u bekend is, dat onder de natuurreservaten van Nederland ook een gedeelte behoort van het eiland Rozenburg. Het westelijk deel ervan heet “de Beer” en dit vormt een beschermd gebied, speciaal terwille van de vogels. Vrije toegang, in de gewone zin van het woord, heeft men er dus niet, hoewel onder geleide nog al wat mogelijkheden gelaten zijn, zelfs in de broedtijd. Sommigen zouden dit ‘heiligdom van pietjes’ graag als vrij terrein voor de mensen beschikbaar zien gesteld, maar dan weten we maar al te goed, hoe het met de flora en fauna is gesteld. In minder dan geen tijd zou er niets meer over zijn! Men wil maar al te graag overal onze asfaltcultuur brengen, gezien de grote overbevolking van het westen. Laten we trachten onze jeugd bij te brengen, dat natuurterreinen als “de Beer” en ook de “Biesbos” zoals ze nu zijn juist terwille van de mens in stand moeten worden gehouden. Het gebied van “de Beer” is wel degelijk toegankelijk ook voor recreatiezoekers, zij het dan met enige beperking met het oog op de vogels.

In 1980 zal vermoedelijk het aantal inwoners van ons land 14 miljoen bedragen. Reeds is nu in het westen de bevolkingsdichtheid per km² 2400, tegen 330 als landelijk gemiddelde. Geen wonder; dat onze recreatieterreinen kostbare bezittingen worden. Hoe weinig zijn dergelijke gebieden in ons land bekend en daarom meenden we goed te doen een speciale strook te wijden aan dit onderwerp, teneinde op deze wijze vogels en planten, alsmede een enkele viervoeter onder de aandacht van de leerlingen te kunnen brengen. De mens dringt overal onweerstaanbaar door en handelt vaak gedachteloos. We meenden de gevolgen hiervan voor het dier niet beter onder de aandacht van de jeugd te kunnen brengen, dan door het duidelijk voor ogen stellen van enkele sprekende voorbeelden b.v. myxomatose van konijnen en een stookolieslachtoffer. Nooit genoeg kunnen we de jeugd de zorg voor planten en dieren inprenten, ook daarin heeft de mens een goddelijke opdracht. We hopen, dat deze strook daarbij helpen mag.

Naar aanleiding van de dreiging, die einde 1956 over dit gebied hing schrijft iemand: ‘Langzaam maar zeker is de recreatievoorziening een nijpend probleem geworden in ons kleine, overbevolkte land. Met bezorgdheid vraagt men zich af, of aan het luttel aantal vierkante kilometers natuurschoon dat ons is overgebleven; nog meer zal worden geknabbeld’. De grote industriecentra van westelijk Nederland zijn met hun grote bevolkingsdichtheid wel het minst bedeed met mogelijkheden, die in een gezonde vrije tijdsbesteding van de mens buitenshuis voorzien. Eén van die mogelijkheden is het natuurreservaat “de Beer”, dat gemiddeld 35.000 bezoekers per jaar aantrekt. Toch zijn er de laatste jaren aanwijzingen, dat ook dit unieke gebied niet langer aan de landhonger van de mens zal ontkomen. Het z.g. Botlekplan voorziet in de aanleg van een aantal havens, die een dusdanige accommodatie moeten hebben, dat zij ook de grootste tankers kunnen ontvangen. Helaas werd één van deze supertankhavens geprojecteerd aan de zuidelijke oever van de Nieuwe Waterweg. Reeds gingen er in den lande protesten op van grote verenigingen; die zich -ten doel stellen het weinige natuurschoon, dat wij nog over hebben, te bewaren en te beschermen. Nog (1956) ligt het vogeleiland ongeschonden op de westpunt van Rozenburg. Met vrij grote zekerheid kan echter worden aangenomen, dat in de naaste toekomst een gedeelte van dit prachtige natuurreservaat zal worden opgeofferd aan de zich voortdurend uitbreidende industrie.

³ Met uitzondering van de dia's nummer 13 a en 13b; zie aan het einde bij ‘Fotografie’.

o. Gezicht op Hoek van Holland

Een boom, die met de wind meegroeit. De westerstormen, die van heel ver komen, teisterden zijn kruin aan de zeekant, maar met onverwoestbare levensdrang breidde hij zijn takken uit naar het oosten. Ook deze eenzame boom behoort tot een van mijn vele vrienden op “de Beer”.

1. Kaartverkoop

Korfmaker heeft meestal niet veel tijd, om van zijn uitzicht te genieten. Dat zit er nu eenmaal aan vast, als je opzichter van “de Beer” bent. Heel wat keertjes per dag lopen Korfmaker of zijn vrouw naar het voorhuis, om toegangsbewijzen te verkopen.

2. De excursie begint

Buiten de broedtijd mag iedereen op eigen gelegenheid over het reservaat ronddwalen. Maar van begin april tot half juli, de broedtijd, zijn de toegangspoorten van “de Beer” gesloten. Gelukkig bestaat toch de mogelijkheid om onder leiding van een deskundige de enorme vogelkolonies ook in die periode een bezoek te brengen.

3. Kolonie grote sterns

Wij zullen zo’n excursie maar op de voet volgen. Ongeveer honderd meter voor ons uit, heeft zich een afdeling grote sterns gevestigd. Hun eieren liggen zonder meer op het zand van de jonge duintjes. Als een ononderbroken stroom vliegen de vogels af en aan om voedsel te halen of om elkaar af te lossen bij het broeden.

4. Grote sterns in de vlucht

De sterns zijn opgevlogen en blijven, als ze op een veilige afstand boven onze hoofden gekomen zijn, krijgsend rondcirkelen. De enkele meevliegende kapmeeuwen lijken logge dieren, in vergelijking met de rankgewiekte sterns. En toch zijn het juist die meeuwen, die direkt tot de aanval overgaan. Maar ze passen er zelf wel voor op, dat ze je niet raken.

5. Pasgeboren grote stern

Een klein wollig brokje leven, dat hijgend aan onze voeten ligt. Met behulp van een glashard instrumentje op de punt van de snavel, de eitand, heeft het zich bevrijd uit de schaal, die nu in twee delen uiteen ligt. Instinctief drukt hij zich tegen de grond, bij de waarschuwingskreten van zijn overvliegende ouders. Eén van de vijanden van dit jonge leven is de zilvermeeuw, die een ware plaag kan worden voor de sternkolonies.

6. Pasgeboren zilvermeeuw

Ook in het nest van de zilvermeeuw ligt een jong. Eer we een maand verder zijn, is het grappige van dit kleine kuiken totaal verdwenen. Het is dan uitgegroeid tot een grote meeuw, die er in zijn bruingevlekte jeugdkleed net zo onverschrokken uitziet, als zijn bijna 60 cm lange ouders.

7. Kop van een volwassen zilvermeeuw

Na vier jaar is de zilvermeeuw volwassen en heeft hij zijn blinkend witte verenpak gekregen. Speurend naar buit, staat de forse vogel op een hooggelegen punt in het duin en er is maar weinig, dat hem ontgaat. Honderden jonge sterns vallen ieder jaar ten prooi aan de onverzadigbare meeuwen. Daarom moet Korfmaker in de broedtijd ingrijpen. Door het schudden van de eieren, waardoor de kiem wordt gedood, heeft men het aantal meeuwen op het Vogeleiland enigszins kunnen beperken.

8. Slachtoffer van de myxomatose

Myxomatose heette de ziekte, die enkele jaren geleden een ware slachting hield onder de konijnen in ons land. Vanuit Frankrijk had de epidemie zich snel naar het noorden verspreid. Op bijna ieder plekje van het reservaat vond men toen dode konijnen. De levende exemplaren vormden een nog aangrijpender aanblik. Blind geworden door de ziekte en met vreemde gezwellen aan de kop wachtten de dieren versuft op het einde.

9. Broedende kluut

Vogelwachter Bakelaar is de man, die de scepter zwaait over de trots van “de Beer” de klutenkolonie aan de Zuidpunt. Door de scherpe bewaking hebben zij bijna geen vijanden. Eén indringer is er echter, die ook Bakelaar niet kan tegenhouden: het water. Machteloos staat dan de kleine mens, die niet kan voorkomen, dat in enkele uren alle eieren worden weggespoeld. Groot is evenwel het herstellingsvermogen van Moeder Natuur. Alle levende wezens heeft zij voorzien van een voortplantingsdrift, die bij de kluten zo sterk is, dat zij na enige tijd aan een nieuw legsel beginnen.

10. Eieren van de kapmeeuw

Na de kluten trekken we in noordoostelijke richting verder. Daar vinden we een kolonie, die bijna uitsluitend uit kapmeeuwen bestaat. Goed oppassen is hier de boodschap, want de nesten liggen zo dicht bij elkaar, dat je gemakkelijk op eieren of jongen kunt trappen.

11. Kapmeeuw bij het nest

Zodra de vogels menen, dat de kust veilig is, komen ze bij tientallen naar beneden. De brutaalste staan nog geen acht meter van ons af. Vele mensen weten niet, dat de hongerige kapmeeuwen, die 's winters het brood van onze straten halen, de hele zomer met een donkergekleurde kop rondvliegen.

12. Eieren van patrijs en fazant in zijn nest

De achttien kleine eieren zijn van de patrijs en de acht grote van een fazant. De patrijs, die de kostbare eierschat onder haar borstveren verborgen hield, zat in een ondiepe greppen met brandnetels. Waarschijnlijk is het nest, dat de fazantehen had, om de een of andere reden verstoord. En de eieren, die ze toen nog leggen moest, heeft ze zolang bij haar familielid ondergebracht.

13. a: Patrijs, b: Fazant

Door de overeenkomst in bouwen in kleur valt gemakkelijk waar te nemen, dat de patrijs (links) en de fazant (rechts) er nauwe familiebetrekkingen op na houden. Beide behoren ze dan ook tot de grote groep van de hoenderachtigen. Terwijl de kleinere patrijs van oudsher in onze streken heeft gebroed, werd de fazant ingevoerd uit Oost-Europa. Ze werd uitgezet voor de jacht en verwilderde hier snel.

14. Eieren van de tureluur

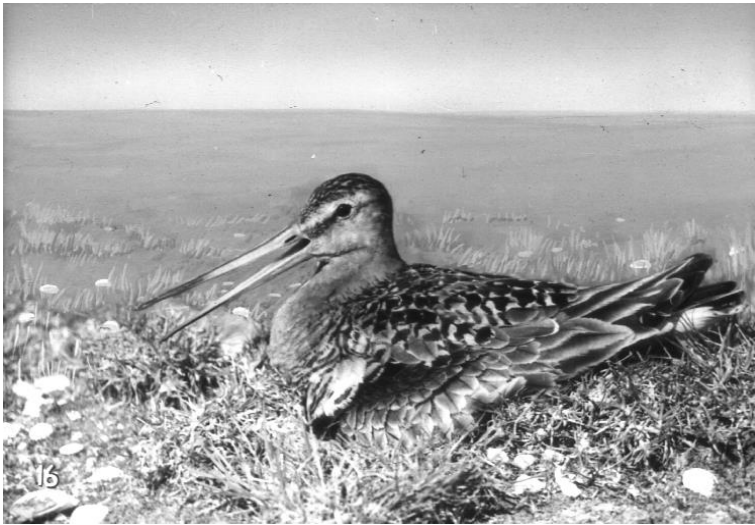
De tureluur is een kleine, grauwe vogel. Het nestje van deze vogel bevatte vier leemkleurige, donkergeklepte eitjes, die netjes met de punten naar elkaar toe lagen.

15. Broedende tureluur

Omdat die grauwaandoende tureluur van dichtbij zo'n heel mooi vogeltje is, zijn we de volgende dag teruggegaan naar het nest om het steltloperkje op haar eieren te fotograferen.

16. Grutto-wijfje roept om aflossing

Een andere bewoner van het Vogeleiland “de Beer” is de langsnavelige grutto, die een pakje draagt met warmbruine en diep oranje tinten. Donker olijfgroen zijn de eieren en ze komen zozeer met de kleur van hun omgeving overeen, dat ze bijna niet opvallen. De grutto-moeder meent, dat het tijd wordt voor de aflossing.

17. a: Ontluikende parasolzwam; b: Haagwinde

Soms verschijnen midden in de zomer de eerste paddestoelen onder de dichte bosjes. Gehuld in een vlies, steken de parasolzwammen hun kopjes door de donkere bodem. Door de snelle groei barst het omhulsel, kleine stukjes achterlatend op de fraai getekende hoed. Bijzonder mooi zijn ook de melkwitte kelken van' de haagwinde, die zich slingert om de duindoorn en de vlier.

18. Duinhagedis

Prachtig groen, soms diepbruin, is de kleur van de duinhagedis, die men een enkele keer te zien krijgt op “de Beer”. Er zijn er natuurlijk tientallen.

19. Muurpeper

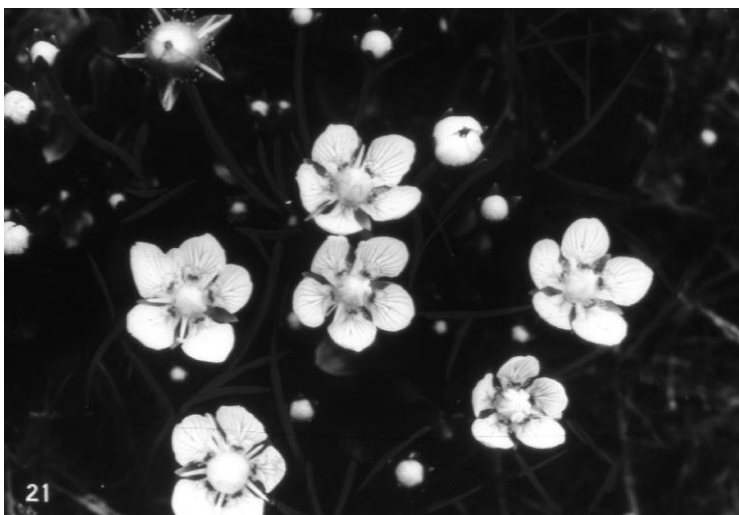
Het vetplantje van de duinen, de muurpeper, houdt wel van een beetje gezelligheid! Bij duizenden staan de fel gele bloempjes op de droge, kale zandplekken. Dwars door de muurpeper heen, boort zich de duindoorn. Een prachtige beveiliging voor de op de bodem levende vogels, zoals de fazanten!

20.a: Watermunt; b: Kaardebollen

Van juni tot september vindt men overal op “De Beer” de watermunt, met haar prachtige lila bloemhoofdjes. De bloemen worden druk bezocht door de ontelbare bijen en vlinders en als er veel plantjes bij elkaar staan, is dat op een afstand al te ruiken. Het lijkt een beetje op pepermunt of menthol. Net als bij de muurpeper ontdekken we ook hier overal jonge planten van de duinroos. Omstreeks het begin van de herfst hebben alle kaardebollen (rechts) hun paarse bloemkransen, al verloren. In een zijlaantje van de grote weg staan tientallen van deze manshoge planten bij elkaar.

21. Parnassia

Begin augustus verschijnt de eerste parnassia op het Vogeleiland en wenden de witte, groen dooraderde bloemen hun blaadjes naar de zon. Iedere dag buigt zich één van de vijf meeldraden naar buiten, zodat je aan de stand van deze stuifmeelproducenten kunt zien, wat de leeftijd van de jonge bloem is.

22. Roodkeelduiker in wintekleed (stookolieslachtoffer)

Als de zomer ten einde loopt bezorgen de eerste najaarsstormen de opgezweepte golven witte schuimkoppen en laten ontelbare vreemde voorwerpen op de kust achter. Tussen die bonte mengelmoes zit een uitgeputte vogel. Het is een roodkeelduiker, een echte watervogel, die, behalve in de broedtijd, nooit aan land komt. Hij is terechtgekomen in een stookolievlek, die voorbijvarende schepen hadden achtergelaten. Zijn borst- en buikveren kleefden spoedig aaneen en het koude zeewater spoelde nu ongehinderd langs de naakte huid. Door snel in te grijpen, kan misschien de mens nog helpen. Gebeurt dat niet, dan sterft de vogel onherroepelijk aan longontsteking.

23. Aangespoelde kwallen

Bezaaid ligt ook soms het 'strand met die mooie, glibberige kwallen: doorschijnend als glas, met prachtige kleuren en patronen. Dikwijls genoeg liggen er zoveel van deze merkwaardige dieren op het zand, dat je hun visachtige geur al op honderden meters afstand kunt waarnemen.

24. Bunker uit de laatste wereldoorlog

Donker afstekend tegen de lichte hemel staan overal de geweldige bunkers, gebouwd in de tweede wereldoorlog. Vanaf deze bunkers heeft men een prachtig uitzicht over het grondgebied van “De Beer”.

25. Uitgang van de Waterweg

Langs de westpunt van het eiland Rozenburg stomen vele schepen naar hun uiteenlopende bestemmingen. Ieder jaar ontvangt het reservaat 35.000 bezoekers, waaronder een groot aantal vreemdelingen. Zal ook dit prachtige gebied, het Vogeleiland “De Beer” worden opgeslokt door de landhonger van de mens? Geen enkele natuurliefhebber hoopt het. Laat “De Beer” met zijn unieke verzameling planten en dieren een nationaal bezit blijven van ons Nederlandse volk!

FOTOGRAFIE

0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17a, 17b, 18, 19, 20a, 20b, 21, 22, 23, 24 en 25 K. Schot, Rotterdam.

13a Lichtbeelden Instituut, Amsterdam.

13b Rinke Tolman, Soest.

LITERATUUROPGAVE VOLGENS BUREAU BOEK EN JEUGD

(Boeken aanwezig in Chr. en Openb. Jeugdleeszalen en bibliotheken).

Voor de kinderen:

“Zien is kennen”, zakdetermineerboek van alle in Nederland voorkomende vogels.

H.G. Brugge en J.F. Vogel. Zelf waarnemen en ontdekken. Uitg. Thieme, Zutphen.

W.H. van Dobben. Wat vliegt daar? Uitg. Thieme, Zutphen. ,

G.D. van de Heide. Zeevogels. Uitg. v.d. Ned. Jeugdbond voor natuurstudie.

L. Tinbergen. Klieuw. Uitg. Boucher, Den Haag.

M.A. IJsseling en K. de Kieft. De jonge veldbioloog bladen uit schets- en aantekenboek van twee natuurvrienden. Uitg. Thieme, Zutphen.

K. Zweers en R. Stuurman. Vogel, wie ben je? Uitg. Ploegsma, Amsterdam.

J.P. Thijsse. Het vogeljaar. Laren 1941, 2 dl.

J.P. Thijsse. Waar wij wonen. Uitg. Verkade-fabrieken, Zaandam, 1937.

Voor de leerkrachten:

J. P. Thijsse Natuurbescherming en landschapsverzorging in Nederland. Uitg. W.B. te Amsterdam, 1946.

J.W. Keiser Overheidszorg voor het natuurschoon. Uitg. W.L. & J. Brusse, 1949.

Houdt de gedachte aan De Beer levend!

*De vernietiging van het natuurmonument
De Beer was misschien wel het grootste
milieuschandaal uit de twintigste eeuw.*